

minibus vero audito morientibus homicida dicitur veritas. Numquid enim si stuprum expetat impudica, et te non consentiente, sævo amore perturbata moriatur, homicida erit et castitas? An vero quia legimus: « Christi » bonus odor sumus in omni loco, et in iis qui salvi fiunt, » et in iis qui pereunt; aliis quidem odor vitæ in vitam, » aliis autem odor mortis in mortem¹: » etiam odorem Christi pronuntiabimus homicidam? Sed quia homines sumus, et nos in hujusmodi quæstionibus et contradictionibus plerumque superat aut fatigat sensus humanus, ideo mox et ille subjecit: « Et ad hæc quis idoneus? »

XXXVII. Huc accedit, ubi miserabilius ejulandum est, quod si concesserimus pro salute illius ægri de vita filii ejus fuisse mentiendum, ita paulatim minutatimque successit hoc malum, et brevibus accessibus ad tantum acervum mendaciorum sceleratorum sensim subintrando perducitur, ut nunquam possit penitus inveniri, ubi tantæ pesti per minima additamenta in immensum conualescenti possit obsisti. Unde providentissime scriptum est: « Qui modica spernit, paulatim decidit². » Quid, quod vitæ hujus tales amatores, ut eam non dubitent præponere veritati, ne homo moriatur, imo ut homo quandoque moriturus aliquanto serius moriatur, non tantum mentiri, sed etiam pejerare nos volunt, ut videlicet ne aliquanto citius transeat vana salus hominis, nomen Domini Dei nostri accipiamus in vanum? Et sunt in eis docti, qui etiam regulas figant, finesque constituent, quando debeat, quando non debeat pejerari. O ubi estis fontes lacrymarum? Et quid faciemus? quoniam ibimus? ubi nos occultabimus ab ira veritatis, si non solum negligimus cavere mendacia, sed audemus insuper docere perjuriam? Viderint enim assertores defensoresque

¹ 2 Cor. II, 15, 16. — ² Eccli. XIX, 1.

mendacii quale genus vel qualia genera mentiendi eos justificare delectet: saltem in Dei cultu concedant non esse mentiendum; saltem sese a perjuriis blasphemisque contineant; saltem ubi Dei nomen, ubi Deus testis, ubi Dei sacramentum interponitur, ubi de divina religione sermo promitur sive conseritur, nemo mentiatur, nemo laudet, nemo doceat et præcipiat, nemo justum dicat esse mendacium: de cæteris mendaciorum generibus eligat sibi quod putat esse mitissimum atque innocentissimum mentiendi genus, cui placet esse mentiendum. Hoc scio, quod etiam qui docet oportere mentiri, verum docere se vult videri. Nam si falsum est quod docet, quis falsæ velit studere doctrinæ, ubi et fallit docens, et fallitur discens? Si autem ut aliquem possit invenire discipulum; docere se asserit verum, cum doceat esse mentiendum: quomodo erit illud ex veritate mendacium, Joanne apostolo reclamante: « Omne mendacium non est ex veritate¹? » Non est ergo verum, aliquando esse mentiendum: et quod non est verum, nemini est omnino suadendum.

XXXVIII. Sed agit partes suas infirmitas, et causam invincibilem faventibus turbis se habere proclamat. Ubi contradicit, et dicit: Quomodo apud homines, qui procul dubio, si falluntur, avertuntur a pernicie vel aliena vel sua, periclitantibus subvenitur hominibus, si nos humanus ad mentiendum non inclinet affectus? Si patienter me audiat turba mortalitatis, turba infirmitatis, respondebo aliquid pro negotio veritatis. Certe pia, vera, sancta castitas non nisi ex veritate est: et quisquis adversus eam facit, profecto adversus veritatem facit. Cur ergo etsi non possit aliter periclitantibus subveniri, non committo stuprum, quod ideo est contrarium veritati, quia contrarium est castitati; et ut periclitantibus subveniatur, loquor

¹ 1 Joan. II, 21.

mendacium, quod ipsi apertissime est contrarium veritati? Quid nos tantum promeruit castitas, et offendit veritas? cum omnis ex veritate sit castitas, et sit non corporis, sed mentis castitas veritas, atque in mente habitet etiam corporis castitas. Postremo, quod et paulo ante dixi et iterum dico, quisquis mihi pro persuadendo et defendendo ullo mendacio contradicit, quid dicit, si verum non dicit? Si autem propterea est audiendus quoniam verum dicit, quomodo me vult facere verum dicendo mendacem? Quomodo mendacium patronam sibi adhibet veritatem? An adversario suo vincit, ut a se ipsa vincatur? Quis hanc absurditatem ferat? Nullo ergo modo dixerimus eos qui asserunt aliquando esse mentiendum, id asserendo esse veraces, ne, quod est absurdissimum et stultissimum credere, veritas nos doceat esse mendaces. Quale est enim, ut esse adulterandum nemo discat a castitate, Deum offendendum nemo discat a pietate, cuiquam nocendum nemo discat a benignitate, et esse mentiendum discamus a veritate? Porro si hoc non docet veritas, non est verum: si non est verum, non est discendum: si non est discendum, nunquam est igitur mentiendum.

XXXIX. « Sed perfectorum est, ait aliquis, solidus » cibus¹. » Multa enim secundum veniam relaxantur infirmitati, quamvis sincerissimæ nequaquam placeant veritati. Dicat hoc quisquis non metuit quæ consequentia metuenda sunt, si fuerint aliquo modo aliqua permissa mendacia. Nullo modo tamen in tantum sunt permittenda conscendere, ut ad perjuriam blasphemiasque perveniant: nec aliquam causam prorsus oportet obtendi, cur debeat pejerari, vel quod est execrabilius, cur Deus debeat blasphemari. Non enim quia per mendacium blasphematur, ideo non blasphematur. Potest quippe hoc modo

¹ Hebr. v, 14.

dici, non pejerari, quia per mendacium pejeratur. Quis enim per veritatem possit esse perjurus? Sic etiam per veritatem nullus potest esse blasphemus. Sane mitius falsum jurat, qui falsum nescit esse, et verum putat esse quod jurat: sicut et Saulus excusabilius blasphemavit, quia ignorans fecit¹. Ideo autem pejus est blasphemare quam pejerare, quoniam pejerando falsæ rei adhibetur testis Deus, blasphemando autem de ipso falsa dicuntur Deo. Tanto est autem quisque inexcusabilior sive perjurus sive blasphemus, quanto magis ea quæ pejerando vel blasphemando asserunt, falsa noverunt esse vel credunt. Quisquis itaque dicit pro periclitantis hominis salute temporali vel vita esse mentiendum, nimis ipse ab itinere exorbitat æternæ salutis et vitæ, si dicit in ea causa etiam jurandum per Deum, vel etiam blasphemandum Deum.

XI. Sed aliquando nobis ipsius quoque salutis æternæ periculum opponitur, quod nostro mendacio, si aliter non potest, depellendum esse clamatur: velut si quisquam baptizandus in potestate sit impiorum atque infidelium constitutus, ad quem perveniri non possit ut lavacro regenerationis abluatur, nisi deceptis mentiendo custodibus. Ab hoc invidiosissimo clamore, quo cogimur non pro cujusquam opibus vel honoribus in hoc sæculo transcurrentibus, non pro ipsa hujus temporis vita, sed pro æterna hominis salute mentiri, quo confugiam, nisi ad te, Veritas? Et mihi abs te proponitur castitas. Cur enim si custodes isti, ut nos ad baptizandum hominem admittant, stupro illici possunt, non facimus contraria castitati, et si mendacio decipi possunt, facimus contraria veritati? cum procul dubio nulli esset fideliter amabilis castitas, si non eam præciperet veritas. Proinde ut perveniat ad hominem baptizandum, fal-

¹ 1 Tim. i, 15.

lantur mentiendo custodes, si hoc jubet veritas. Sed quomodo jubeat veritas, ut homo baptizetur esse mentium, si non jubet castitas, ut homo baptizetur esse moechandum? Cur autem hoc non jubet castitas, nisi quia hoc non docet veritas? Si ergo, nisi quod veritas docet, facere non debemus; cum veritas doceat nec propter hominem baptizandum facere quod contrarium est castitati, quomodo nos docebit facere propter baptizandum hominem quod ipsi est contrarium veritati? Sed sicut oculi ad intuendum solem parum firmi, ea tamen quæ a sole illustrantur, libenter intuentur: sic animæ jam valentes delectari pulchritudine castitatis, non tamen continuo per se ipsam considerare veritatem unde lucet castitas possunt, ut cum ventum fuerit ad aliquid faciendum quod adversum est veritati, ita refugiant et exhorreant, quemadmodum refugiunt et exhorrent, si faciendum aliquid proponatur quod adversum est castitati. Ille autem filius qui verbum suscipiens a perditione longe aberit¹, et nihil falsi ex ejus ore procedit, tam sibi clausum deputat, si ad subveniendum homini per mendacium, quam si per stuprum transire cogatur. Et Pater exaudit orantem, ut valeat sine mendacio subvenire, cui vult Pater ipse, cujus inscrutabilia sunt judicia, subveniri. Talis ergo filius ita observat a mendacio, sicut a peccato. Nam et aliquando mendacii nomen pro peccati nomine ponitur: unde illud est: «Omnis homo mendax².» Sic enim dictum est, tanquam diceretur: Omnis homo peccans. Et illud: «Si autem veritas Dei in meo mendacio» abundavit³.» Ac per hoc cum mentitur ut homo, peccat ut homo, et ea sententia tenebitur qua dictum est: » Omnis homo mendax, » et « Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas

¹ Prov. xxix, 27. — ² Psal. cxv, 11. — ³ Rom. iii, 7.

» in nobis non est¹.» Cum vero nihil falsi ex ejus ore procedit, secundum eam gratiam sic erit de qua dictum est: « Qui natus est ex Deo, non peccat². » Hæc enim natiuitas si sola esset in nobis, nemo peccaret: et quando sola erit, nemo peccabit. Nunc autem adhuc trahimus, quod corruptibiles nati sumus: quamvis secundum id quod renati sumus, si bene ambulamus, de die in diem renovamur interius. Cum vero et corruptibile hoc induerit incorruptionem, vita totum absorbebit, et nullus mortis aculeus remanebit. Aculeus autem mortis est peccatum³.

XLI. Aut ergo cavenda mendacia recte agendo, aut confitenda sunt poenitendo: non autem cum abundant infeliciter vivendo, augenda sunt et docendo. Sed eligat, qui hoc putat, unde subveniat periclitanti homini ad quamlibet salutem qualiacumque mendacia; dum tamen et apud tales obtineamus, nulla causa nos ad pejerandum et blasphemandum oportere perducere. Ista saltem scelera vel ampliora stupris vel certe non minora judicemus. Namque cogitandum est, sæpissime homines, de quarum adulterio suspicantur, ad jusjurandum provocare conjuges suas: quod utique non facerent, nisi crederent etiam illas quæ non timuerunt perpetrare adulterium, timere posse perjurium. Quia et revera nonnullæ impudicæ quæ non timuerunt illicito concubitu viros fallere, eisdem viris quos fefellerant timuerunt Deum testem fallaciter adhibere. Quid igitur causæ est, ut homo castus et religiosus homini baptizando nolit adulterio subvenire, et perjurio velit, quod solent et adulteri formidare? Porro si nefas est hoc agere pejerando, quanto potius blasphemando? Absit ergo ut Christianus neget atque blasphemet Christum, quo possit alium facere Christianum; et pereundo quærat inveniendum, quem si talia doceat,

¹ 1 Joan. i, 8. — ² Id. iii, 9. — ³ 1 Cor. xv, 53-55.

perdat inventum. Sic ergo librum, cui nomen est *Libra*, te oportet refellere atque destruere, ut caput illud quo dogmatizant occultandæ religionis causa esse mentiendum, prius esse noveris amputandum, ita ut illa testimonia quibus sanctos libros mendaciis suis patronos adhibere moluntur, partim non esse mendacia, partim etiam quæ sunt, non esse imitanda demonstres; et si tantum sibi usurpat infirmitas, ut ei aliquid venialiter permittatur quod improbat veritas; tamen ut inconcussa teneas et defendas in divina religione nunquam omnino esse mentiendum: latentes vero sicut *nec* adulteros per adulteria, *nec* homicidas per homicidia, *nec* maleficos per maleficia; ita *nec* mendaces per mendacia, *nec* blasphemos per blasphemias esse quærendos; secundum ea quæ tam multa in hoc volumine disputavimus, ut vix ad ejus terminum, quem loco isto fiximus, veniremus.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE OPERE MONACHORUM

LIBER UNUS¹.

AURELII EPISCOPI CARTHAGINENSIS IMPULSU AUGUSTINUS MONACHORUM CAUSAM QUI SE SUIS MANIBUS TRANSIGEBANT, DEFENDIT ADVERSUS ALIOS EJUSDEM PROFESSIONIS NONNULLOS, QUI EX OBLATIONIBUS RELIGIOSORUM SIC VOLEBANT VIVERE, UT NIHIL OPERANTES, SE POTIUS EVANGELICA PRÆCEPTA DE VICTU ET VESTITU NON CURANDO IMPLERE JACTARENT. AC PRIMUM DEMONSTRAT APOSTOLUM PAULUM DEDISSE SERVIS DEI PRÆCEPTUM ET EXEMPLUM FACIENDI OPERIS CORPORALIS, QUO VICTUM ET VESTITUM SIBI PROCURARENT. DEINDE OSTENDIT EVANGELICA ILLA PRÆCEPTA, UNDE SUAM MONACHI ILLI, NON SOLUM DESIDIAM, SED ETIAM ARROGANTIAM FOVEBANT, APOSTOLICO PRÆCEPTO ET EXEMPLO NON ESSE CONTRARIA. AD EXTREMUM CRINITOS MONACHOS REPREHENDIT, ATQUE UT NE COMAM CONTRA PRÆCEPTUM APOSTOLICUM NUTRIRE PERGANT, OBSECRAT ET EXHORTATUR.

I. JUSSIONI tuæ², sanctæ frater Aureli, tanto devotius obtemperare me oportuit, quanto magis mihi quis

¹ Vide *Retract.* lib. II, cap. XXI. — ² Vide D. Guillou, tom. XXXI p. 349-352.